

SZEMLE

Talajvédelmi Stratégia az Európai Unióban és Magyarországon

Az *életminőség* javítása vonzó célkitűzés. Mindenki szeretne jól, nyugodtan és kellemes környezetben élni. S ha értelmét látja hajlandó is tenni ezért. Minden társadalom deklarált törekvése, hogy tagjainak megfelelő életkörülményeket biztosítson. Más kérdés, hogy ezt hol, mikor, milyen mértékig és milyen feltételek között képes megvalósítani, miképp tudja a célhoz vezető út feladatait világosan, egyértelmű, vonzó és reális koncepciókban, programokban megfogalmazni, s azok megvalósítására mennyire képes a társadalmat mozgósítani.

Az emberi élet minőségének kritériumait illetően a különböző társadalmak tagjainak véleménye emberi karakterüktől, a természeti és gazdasági viszonyoktól, szociális körülményeiktől, lehetőségeiktől, történelmi hagyományaitól, befolyásoltságuktól, egyéni és csoportérdekeiktől függően nagymértékben különbözik, s időben is jelentősen változik. Három feltételt illetően azonban szinte teljes az egyetértés. Ezek a következők:

- megfelelő mennyiségű és minőségű, egészséges élelmiszer;
- tiszta víz;
- kellemes környezet.

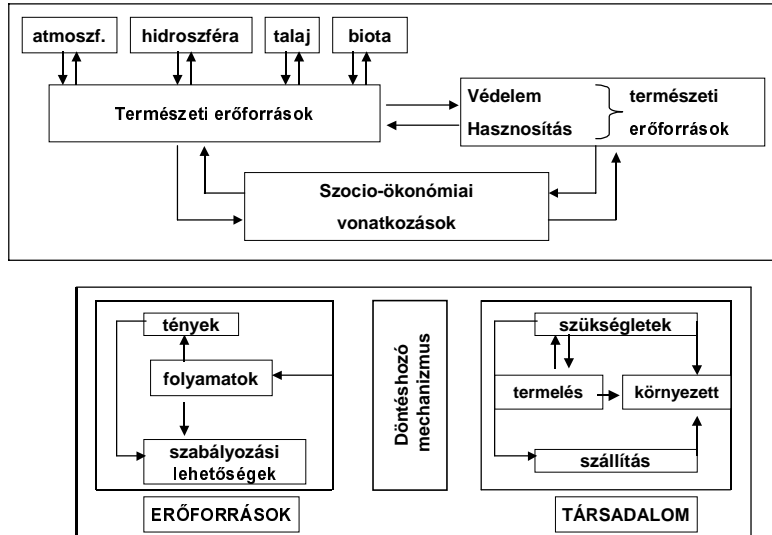
Mindhárom szoros és sokoldalú összefüggésben van a talajjal, valamint annak ésszerű és fenntartható használatával (VÁRALLYAY, 2002a).

Talajkészleteink – mint legfontosabb feltételelesen megújuló, megújítható természeti erőforrás – racionális hasznosítása, védelme, állagának megóvása, minőségének megőrzése vagy fokozása és sokoldalú funkcióképességének biztosítása kulcs-elemét képezi a *fenntartható fejlődésnek* a döntések minden szintjén (Föld → kontinens → régió → ország → körzet → település → gazdaság → tábla). Mivel pedig ez össz-társadalmi érdek, annak megvalósítása érdekében átgondolt és tudományosan megalapozott stratégiára és összehangolt intézkedésekre van szükség. Ez az *EU Talajvédelmi Stratégiájának* alaptétele, s ezt fogalmaztuk meg 1997. évi *Föld-napi üzenetünkben* (VÁRALLYAY, 2003a).

Az emberiség jövőjét, életfeltételeit és életminőségét alapvetően a természeti erőforrásokkal történő tudatos, a fenntartható fejlődés gyakran ütköző, ellentétes és konfliktusteremtő érdekeit összehangoló alapelvét szem előtt tartó, ésszerű gazdálkodás sikere vagy kudarca határozza meg. Ezt a gondolatmenetet kíséreltük meg vázlatosan bemutatni az 1. ábrán (VÁRALLYAY, 2002a).

Ezt fejezi ki az EU környezetvédelmi koncepciójának és akcióprogramjának alapját képező DPSIR-koncepció is, amelyet a 2. ábrán mutatunk be (JONES & MONTANARELLA, 2003; MONTANARELLA, 2003).

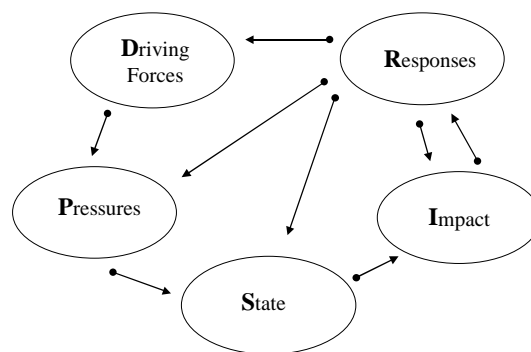
A társadalom egyre több, nagyobb és sokoldalúbb igényt fogalmaz meg, egyre erősebben, követelőbben, erőszakosabban, ugyanakkor egyre megosztottabban. Ez az igény

1. ábra

Természeti erőforrások – társadalom összefüggések

egy adott, remélhetően egyre inkább, egyre pontosabban, részletesebben és sokoldalúbban ismert állapottal találkozunk, néha ütközik. Az egyre erősebb és ugyancsak sokoldalúbb emberi tevékenység erre az állapotra hat, előnyösen vagy hátrányosan, tudatosan vagy (eddig még) fel nem ismert, vagy nem elismerten. Ez a hatás a környezet állapotában változásokat okoz, a környezet elemei különbözőképpen (mértékben, gyorsasággal, tartóssággal stb.) reagálnak arra, ami azután ismét társadalmi igényeket fogalmaz meg; s a körforgás megy tovább, önmagába visszatérő gyűrűként vagy felfelé, ill. lefelé haladó spirálként. Ennek irányítása, szabályozása, befolyásolása egy korszerű *környezetvédelmi stratégia* alapvető célja, koncepcionális alapja (MONTANARELLA, 2003).

2. ábra

A DPSIR koncepció

D = mozgató erő; P = nyomás (társadalmi igény); S = állapot; I = hatás; R = reagálás